

Sissemakseta osaühing *pro et contra (contra)*

Andres Vutt

Tartu Ülikooli äriõiguse dotsent

Peamine argument sissemakseta asutatud osaühingu reeglite kiituseks on vastava võimaluse kasutamise populaarsus. Siiski on küsitav, kas tehtud valik oli põhjendatud. Küsimuse reeglite põhjendatusest saaks püstitada nii ühte kui teist pidi: kas vastav kord ei ole liiga liberaalne või kas on ehk tehtud valik, mis sisaldab endas põhjendamatult keerulist lahendust. Ettekande hüpoteesiks on viimane sisukoht: valitud lahendus on poolik, selle asemel oleks võinud osaühingu miinimumkapitali nõude kaotada ja seadustada nn 1-euro ühingu.

1. Kas sissemakseta osaühingu reeglite järelle oli vajadus?

1.1. Üldine suund liberaalsematele ühinguõiguslikele reeglitele on positiivne, kui seda tehakse valdkonnas, kus senised reeglid ei ole olnud efektiivsed. Ühingu asutamine on võrreldes teiste maadega Eestis olnud üsna lihtne. On kaheldav, kas sissemakseta asutatud osaühingu reeglistikuga muutus olukord üldine õiguskeskkond paremaks, kuna lisandus uusi õiguslikke olukordi, mis ei ole sugugi probleemivabad. Tehtut võib nimetada liberaliseerimiseks üksnes ühingu asutamise hetkeks.

1.2. UK Ltd. tohutu populaarsus mandri-Euroopa ettevõtjate hulgas on sundinud neid riike vaatama oma seadused üle ja tegema vastusammu. UK Ltd.-l ei ole Eestis olnud mingit mõju, kuid soov olla teiste moodi on mõistetav.

1.3. Võimalus äriühing kiiresti ja odavalt asutada peaks tänases maailmas olema elementaarne.

2. Erinevate riikide valikud ja Eesti koht võrdluses

2.1. Põhimõtteliselt on Euroopas väikestele ühingutele neli lahendust:

a) miinimumkapitali nõue puudub (nt Ühendkuningriik, Prantsusmaa, Holland);

b) miinimumkapitali nõue on olemas (st kehtib sisuliselt sama kord, kui oli Eestis enne 01.01.2011 -nt Põhjamaad), sissemaksed tuleb tasuda vähemalt mingis ulatuses asutamisel;

c) miinimumkapitali nõue on olemas, kuid ühing on võimalik asutada ilma kapitalita kohustusega see hiljem moodustada (nt Saksamaa, Läti, Belgia);

d) miinimumkapitali nõue on olemas, kuid on võimalik leppida kokku, et sissemaksed tasutakse täies mahus tulevikus (Eesti).

2.2. Kui rääkida riikide konkurentsist, siis on väidetud, et kui isikul tekib küsimus, kas mitte kasutada mõne teise kui oma koduriigi ühinguvormi, on tema jaoks otsustavad kaks näitajat: asutamiskulude suurus ja miinimumkapitali suurus (Becht et al 2006, lk 17). Miinimumkapitali suurus on Eestis täna 2500 eurot (ÄS § 136). See tähendab, et Eestil puudub väline atraktiivsus, sest kuigi meil ei pea ühingu asutajad kapitali asutamisel sisse maksma, on Eesti visuaalselt samas grupis riikidega, kus miinimumkapitali nõue on olemas.

2.3. Eesti toetas Societas Privata Europaea algatust ja sellega ühtlasi ka kapitalinõudeta ühingu. Ehk siis EL tasemel oleme me selleks valimis, kuid siseriiklikult ei ole.

3. Kas sissemakseta asutatud ühingus on võlausaldajate huvid tagatud paremini kui 1-euro ühingus?

3.1. Seaduses sätestatud miinimumkapitali nõudel puudub sisuline seos võlausaldajate kaitsega. Samamoodi ei ole mingit seost osakapitali suurusel ja ühingu tegevusmahul. Kapitalireeglitest kaitsevad võlausaldajaid eelkõige ühingust väljamaksete tegemise reeglid. Seega ei ole võimalik väita, et miinimumkapitali olemasolu korral on võlausaldajad kaitstud paremini kui selle puudumisel.

3.2. Kõige parem võlausaldajate kaitse vahend on tegutsev ühing. Seega on primaarne edukas äritegevus, mille üheks eelduseks on ühingu piisav kapitaliseerimine. Kapitaliseerimise vajaduse otsustavad alati asutajad ja kui see on ebaausalt ebapiisav, peaks kõigil juhtudel järgnema vastutus. Kui asutajad jätavad ühingu kapitaliseerimata, võib see osutuda asutamise hetkest maksejõuetuks.

3.3. Kui äritegevus ebaõnnestub, on oluline peatada ühingu tegevus seisus, kus ühingul on veel mingi vara. Kui kohaldada kehtivaid omakapitali teste sissemakseta asutatud osaühingule, ei pruugi saadav tulemus olla objektiivsele tegelikkusele vastav. Küll oleks abi likviidustestist.

3.4. Äriühingu pankrotistumisel ei saa olla eesmärgiks kellegi isiklik vastutus. Sissemakseta asutatud ühingu puhul on see paraku nii ja sissemakse tasumise kohustus võib olla sisuliselt sanktsioon.

3.5. Ainus sisuline erinevus on selles, et 1-euro ühingu saaks maksta dividende kohe kasumi tekkimisel, sissemakseta asutatud ühingu on see kuni sissemakse täieliku tasumiseni keelatud (ÄS § 1401 lg 4).

4. Miks oleks 1-euro ühing parem?

4.1. 1-euro ühingu saavad asutajad ise määrata osakapitali suuruse vastavalt tegelikule vajadusele, sissemakseta asutatud ühingu puhul näeb seadus ette miinimumkapitali suuruse. Keeruline on leida veenvaid argumente väitmaks, et riik suudab sellise küsimuse üle otsustada paremini, kui lepinguvabadust kasutavad inimesed.

4.2. Sissemakseta asutatud ühingu tuleb kapital asutajal sisse maksta (vt ÄS § 140¹ lg 5, § 140 lg 3). 1-euro ühingu saab kapitali moodustada fondi emissiooniga ühingu kasumi arvelt. Seaduse muutmisega saaks ka sissemakseta asutatud ühingu lubada nõude tasaarvestada osaniku dividendinõudega, kuid sel juhul tekib ühingul tulumaksukohustus. Seega oleks 2500 eurose kapitali moodustamisel lisakulu 664.56 eurot.

4.3. Sissemakseta asutatud ühing on mõeldud kasutamiseks üksnes füüsilistele isikutele (ÄS § 140¹ lg 1 ls 2) eesmärgiga soodustada mikroettevõtete teket. Sellises ühingu jääb osa võõrandamisel asutaja (füüsiline isik) sissemakse tasumise eest vastutama, kuid ühingu nõusolekul saab võla üle kanda ükskõik kellele. Seega on isikuline piirang vaid näilik ja tegelikkuses on sissemakseta asutatud osaühingu kasutamise võimalus igal juhul.

4.4. Sissemakseta asutatud ühingu võib tekkida allikas pankrotimenetluse kuludele, kuna pankrotihaldur saab panna maksma ühingu nõude asutajate vastu. Seega võib sissemakseta asutatud osaühingu puhul tekkida ahvatlus kuulutada välja pankrot olukorras, kus raugemine oleks mõistlik, kuna asutajatelt vastu esitatava nõude arvel on võimalik menetlus läbi viia. Selline menetlus ei ole reeglina võlausaldajate huvides (jättes kõrvale nende madalate tunnete rahuldamise).

4.5. Eesti asub täna nende riikide hulgas, kus osaühingu miinimumkapitali nõue on olemas.